

Szczecin 3.10.2022

dr hab. Łukasz Tomczak, prof. US
Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Szczeciński

recenzja rozprawy doktorskiej
mgr Bartosza Bartoszewicza
pt. Idea *smart city* w polityce rozwoju miast

promotor: dr hab. Jarosław Nocoń, prof. UG
promotor pomocniczy: dr Adam Ilciów (UZ)

Sformułowanie tematu pracy umieszcza go w przestrzeni badań dyscypliny nauki o polityce i administracji. Należy podkreślić, że autor podjął się trudnego zadania badawczego. Temat jest bardzo aktualny, dlatego na pochwałę zasługuje sam wybór, i to że efekty rozważań mają w tym przypadku duże znaczenie praktyczne. Nie ulega wątpliwości, iż autor poruszył zagadnienia ważne zarówno z punktu widzenia teorii jak i praktycznych konsekwencji w odniesieniu do realizacji polityki kształtowania rozwoju współczesnych miast. Jest to związane z dynamicznie zmieniającą się rzeczywistością, która wymusza na rządzących podejmowanie decyzji w różnych kwestiach związanych z rozwojem i funkcjonowaniem miast. Wprowadzaniem do przyjmowanych strategicznych założeń rozwoju rozwiązań, których dostarczają doświadczenia innych miast. Pojęcie *smart city* ewoluuje. Początkowo wiązało się głównie z nasyceniem miast nowoczesnymi technologiami, pojęciem miast „cyfrowych”. Obecnie zwraca się uwagę na mieszkańców (aspekt społeczny, edukacja, aktywność) i instytucje i wszystko to co wpływa na jakość życia. Jest to koncepcja złożona, wielowymiarowa. Rozwój miast w myśl idei *smart city* wymaga koordynacji działań w wielu dziedzinach.

Jedną z cech współczesnych badań jest nie tylko zróżnicowanie i wielostronność podejmowanych analiz ale także skłonność badaczy do rozpatrywania problemów w ujęciu interdyscyplinarnym. U źródeł tego zjawiska leży zapewne złożoność i wielopłaszczyznowość

przeobrażeń społecznych i politycznych jakie się dokonują, która wymaga nowego podejścia przy przeprowadzanych badaniach i analizach. Jednym z takich obszarów jest niewątpliwie kwestia rozwoju współczesnych miast i realizowanej polityki. Doktorant dostrzegł złożoność i interdyscyplinarność badanego problemu naukowego. Zmierzając do jego rozwiązania prawidłowo określił cel rozprawy. Właściwy przebieg miał też proces badawczy.

Głównym problemem badawczym w recenzowanej dysertacji były działania związane z wdrażaniem idei *smart city* w politykach miejskich. Autor postanowił odpowiedzieć na pytanie: W jaki sposób przejawia się implementacja idei inteligentnego miasta w lokalnej polityce rozwoju? (s. 7). Podjął się zadania pokazania „w jakich rodzajach aktywności miast uwidacznia się idea *smart city*” przyglądając się przyjętym dokumentom określającym dane założenia polityk miejskich i aktywności władz lokalnych. Skupił się na wybranych przykładach miast umieszczanych w rankingach jako wiodące w realizacji idei *smart city*.

W pracy przyjęto założenie, że „polityka rozwoju aglomeracji miejskich w coraz większym stopniu orientuje się na wdrażanie idei inteligentnego miasta” co jest wynikiem rozwoju cywilizacyjnego, chęci podnoszenia jakości życia mieszkańców (s. 7). W pełni należy się zgodzić z przyjętym założeniem, że doświadczenie we wdrażaniu nowoczesnych rozwiązań może sprzyjać ich powielaniu i zastosowaniu przy planowaniu polityk w innych miastach.

Metody badawcze zostały adekwatnie dobrane do potrzeb rozważanego tematu. Autor poddał analizie raporty z badań i rankingów i przyjmowanych dokumentów przez różne organizacje i instytucje dotyczących *smart city*. Zastosowano metodę komparatystyczną. Przyjęte metody badawcze zastosowano w poszczególnych częściach rozprawy. Doktorant wyjaśnia jakie metody zastosowano i uzasadnia ten dobór. Zastosowanie przyjętych metod badawczych można uznać za prawidłowe.

Recenzowane opracowanie składa się z trzech rozdziałów poprzedzonych merytorycznym wstępem i zwieńczonych zakończeniem, bibliografią, spisem tabel, wykresów i rysunków. Całość liczy 268 stron. Praca posiada konstrukcję problemową.

We wstępie doktorant zarysował podejmowaną tematykę przedstawił cel pracy, pytania, metody badawcze, omówił ogólną konstrukcję pracy oraz stan badań nad problemem poruszonym w rozprawie.

W pierwszym rozdziale, zatytułowanym „Miasta w przedmiotowym i podmiotowym wymiarze polityki zrównoważonego rozwoju”, Autor odnosi się do pojęcia rozwoju w ujęciu

politologicznym, przechodząc do realizacji polityki rozwoju prowadzonej przez miasta. Autor przytacza kilka definicji, zastanawia się nad rolą władzy lokalnej w kreowaniu polityki zrównoważonego rozwoju. Odnosi się w tej kwestii do dokumentów przyjmowanych na poziomie międzynarodowym. Przedstawia i omawia cele zrównoważonego rozwoju. W dalszej części rozdziału porusza problem miast i aglomeracji, ich cech charakterystycznych i definicji. Na wybranych przykładach, przedstawia jakie warunki demograficzne, geograficzne, związane z tradycją czy kulturą powodują ich zróżnicowanie. Ta część jest ważna w całości pracy, jak zauważa autor „nie ma dwóch takich samych miast, co jest logiczne i pewne” i co jest determinowane różnymi warunkami (s. 24). Dla autora najważniejszym jest przy definiowaniu pojęcia „miasto” nie tylko obszar, ludność i infrastruktura ale przede wszystkim wspólnota mieszkańców. To wspólnotowość, tworzenie się więzi między mieszkańcami, ma decydujące znaczenie przy kształtowaniu się charakteru miasta. Autor przedstawia też główne zadania jakie stawia się przed jednostkami samorządu terytorialnego, miastami, ustawodawca.

W dalszej części rozdziału przedstawiono znaczenie władz lokalnych i regionalnych w realizacji polityk zrównoważonego rozwoju w oparciu o założenia przyjętych dokumentów. Autor słusznie zauważa, że „kreując politykę zrównoważonego rozwoju władze regionalne i lokalne znacznie częściej niż do dokumentów o charakterze międzynarodowym, odnoszą się do aktów prawnych obowiązujących na poziomie jednego kraju” (s. 40). Podaje tu jako, jako przykład, przyjęte w Polsce dokumenty, szerzej omawiając znaczenie Krajowej Polityki Miejskiej i Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Odnosi się także do przyjmowanych strategii sektorowych przechodząc do przyjmowanych strategii rozwoju miast i regionów. Autor zauważa zmiany jakie zaszły na przestrzeni lat w znaczeniu instytucji władz lokalnych i miejskich w tworzeniu wizji rozwoju oraz znaczenie partycypacji mieszkańców.

Rozdział drugi przedstawionej do oceny rozprawy doktorskiej, pod tytułem „Trendy rozwojowe obszaru *smart city*”, poświęcono kształtowaniu się koncepcji *smart city*, oraz dotychczas prowadzonym na ten temat badaniom. Znaczna część tego rozdziału poświęcono przyjętym regulacjom, dokumentom dotyczącym realizacji idei budowy inteligentnych miast. W tej części autor wyjaśnia co składa się na pojęcie *smart city* jak ono ewaluowało, jakie obszary aktywności miast decydowały o zaliczeniu ich w poczet „miast inteligentnych”.

Omawiając dotychczasowe wyniki badań autor przedstawił zespół czynników jakie w obrębie poszczególnych obszarów aktywności służyły do tworzenia rankingów miast inteligentnych. Prezentuje przyjmowane rankingi i omawia problemy związane z metodologią ich tworzenia. Ta część jest mocną stroną pracy, na szczególne uznanie zasługuje sposób w jaki autor posługuje się źródłami i przeprowadza na ich podstawie wywód. Podsumowaniem

rozdziału stanowią rozważania nad sposobem oceny rozwiązań wprowadzanych w ramach koncepcji *smart city*.

Rozdział trzeci przedstawionej do oceny rozprawy doktorskiej, pod tytułem „Węzłowe wymiary rozwoju i funkcjonowania *smart city*”, Autor podzielił na dziesięć podrozdziałów, ale można w nim też wydzielić dwie części. Pierwsza, obejmująca wyodrębnienie obszarów badawczych i sfer aktywności miast i druga poświęcona realizacji koncepcji *smart city* w praktyce, na wybranych przykładach.

Autor w oparciu o wyniki wybranych dotychczasowych badań dokonuje analizy wyodrębniając praktyczne sfery działalności miast inteligentnych. Wyodrębnia zatem pięć obszarów: Inteligentni Mieszkańcy, Inteligentne Zarządzanie, Inteligentne Środowisko, Inteligentna Gospodarka, Inteligentna Mobilność. Do każdego z tych obszarów na podstawie badanych dokumentów, przedstawia zbiór elementów składowych. Podsumowaniem rozdziału jest przedstawienie poszczególnych obszarów wraz z ich szczegółowymi składowymi, polami aktywności, których w sumie autor wyodrębnił 24. Pola aktywności zostały ułożone według hierarchii ich ważności. Jest to najważniejsza część pracy. Autor wyjaśnia także, które z wyodrębnionych obszarów i dlaczego są kluczowe, najważniejsze w procesie realizacji koncepcji *smart city*.

W dalszej części rozdziału trzeciego autor przeprowadził analizę działań w ramach polityk prowadzonych przez wybraną grupę sześciu miast, wskazywanych jako wiodące w procesie rozwoju zgodnych z ideą *smart city*. Autor wyodrębnił te miasta na podstawie częstotliwości wskazań w 21 wykazach, rankingach i raportach.

Mam pewne wątpliwości co do takiego doboru rankingów i wykazów miast, gdyż jak zauważa sam autor część z tych dokumentów nie obejmowała wszystkich miast na świecie a ograniczała się jedynie do wybranego obszaru czy państwa. Myślę, że lepiej by było oprzeć się tylko na tych dokumentach, które określały ranking w wymiarze globalnym. Takie porównanie byłoby właściwsze pod względem metodologicznym. Nie ma to jednak znaczenia dla ostatecznego wyniku, gdyż dobór miast byłby ten sam tylko zmieniła by się ich kolejność na liście.

Autor do miast wiodących w rozwoju idei *smart city* zaliczył Londyn, Singapur, Helsinki, Kopenhagę, Amsterdam i Nowy Jork. W badaniu oparto się na dokumentach przyjmowanych przez władze miast. Autor wskazał, że miasta te w przyjętych strategiach rozwoju i planach działania odnoszą się do koncepcji *smart city*. Wykazał, że władze miast posiadają świadomość znaczenia realizacji zadań z obszaru *smart city*, czego wyrazem są nie tylko przyjęte dokumenty ale także powołane w ramach struktur organizacyjnych jednostki,

których zadaniem jest realizacja przyjętych założeń. Uważam, że część dotyczącą przyjmowanych dokumentów i działań prowadzonych przez miasta będące liderami idei smart city na świecie można by wydzielić w osobny rozdział.

W pracy zabrakło mi analizy wybranych miast polskich. Autor odnosi się w rozdziale pierwszym do zakresu zadań gmin, także miast (s. 31-32), dokumentów określających politykę miast, strategii sektorowych (s. 41- 53) czy strategii rozwoju przyjmowanych przez miasta w Polsce. Jednak w kolejnych rozdziałach nie odnosi się do miast polskich. Pokazanie ich działań w realizacji idei *smart city* byłoby interesujące. Zwłaszcza przeprowadzona analiza wybranych miast w oparciu o wyodrębnione przez Autora 24 pól aktywności.

Poszczególne rozdziały są wzajemnie powiązane, ich kolejność nie jest przypadkowa, każdy jest jednocześnie wprowadzeniem do dalszych rozważań. Każdy rozdział mimo wspomnianych wcześniej uwag posiada klarowną, czytelną strukturę co pozwala na uporządkowanie zasadniczych treści pracy. Całość pracy ma charakter uporządkowany i ujęty w ramy kolejnych rozdziałów uzasadnionych merytorycznie. Mimo uwag stwierdzam, że struktura pracy jest poprawna. Przyjęta konstrukcja opracowania umożliwiła zrealizowanie przedstawionych zamierzeń badawczych.

W opracowaniu zwraca uwagę materiał źródłowy. Pozytywnie należy ocenić dobór źródeł. Autor dokonał dużego wysiłku w procesie zebrania i opracowania szeregu publikacji, dokumentów i danych, które wykorzystał w pracy. W trakcie swoich dociekań poznawczych wykazał się naukową sprawnością w porządkowaniu badanego materiału oraz samodzielnością myślenia i znaczną wiedzą, która polegała nie tylko na znajomości szeregu materiałów i opracowań, lecz także umiejętnym zastosowaniu pozyskanych informacji przy zastosowaniu przyjętych metod badawczych.

Bibliografia obejmuje 23 strony, podzielona została na: monografie, opracowania i artykuły; źródła internetowe oraz źródła prawne. Sposób wykorzystania tych materiałów jest uzasadniony i prawidłowy. Wykorzystane w rozprawie publikacje, artykuły i opracowania naukowe świadczą o orientacji w literaturze przedmiotu i umiejętności wyselekcjonowania pozycji przydatnych dla podjętego tematu badań. Korzystanie ze źródeł jest dobrze poparte w przypisach. Formalna strona pracy świadczy o opanowaniu przez autora zasad pisania prac naukowych.

Całość została przedstawiona w sposób jasny i klarowny. Autor na ogół konsekwentnie wykorzystuje przyjętą terminologię i ustalenia merytoryczne. W opracowaniu nie zauważyłem wiele błędów literowych, stylistycznych, czy interpunkcyjnych. W niektórych przypadkach niepotrzebne powtórzenia. Nieliczne te błędy nie wpływają na merytoryczną ocenę pracy.

Konkluzja

Trzeba przyznać i szczególnie podkreślić, że autor w sposób rzetelny i logiczny wyciąga wnioski. W pracy widać nie tylko oparcie na źródłach ale także dojrzałość i wiedzę. Sposób przeprowadzonej analizy i wyciąganie z niej wniosków należy ocenić pozytywnie. Autor nie tylko poznał dogłębnie temat ale też, co widać, interesuje się podjętą w pracy tematyką, rozumie zachodzące procesy, potrafi się do nich ustosunkować.

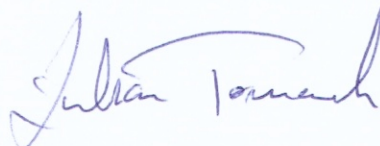
Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska jest interesująca, stanowi wkład do naukowego poznania badanego zjawiska. Praca poszerza dotychczasową wiedzę w zakresie poruszanej tematyki nie tylko o szereg nowych wniosków i punktów widzenia oraz ustaleń faktograficznych, lecz także liczne interesujące argumenty, oceny, opinie i interpretacje. Praca zawiera także ustalenia, które mogą być przydatne w praktyce przy analizowaniu i podejmowaniu działań przez miasta w realizacji idei *smart city*.

Reasumując stwierdzam, iż oceniam pozytywnie recenzowaną rozprawę doktorską. Autor wybrał interesujący i jednocześnie bardzo aktualny, wymagający dużego nakładu pracy temat. Temat rozprawy został poprawnie sformułowany. Umiejętnie zastosował metody badawcze właściwe dla nauk o polityce. Doktorant dokonał wnikliwej analizy tematu, czego wyrazem jest metodycznie i naukowo uzasadniony układ recenzowanego opracowania.

Dysertacja jest wynikiem dobrze przeprowadzonych badań, opartych na bogatej bazie źródłowej. Sposób przeprowadzenia badań, formułowanie wniosków wskazują na opanowanie przez doktoranta warsztatu metodologicznego.

Praca charakteryzuje się zwartą i logiczną strukturą. Autor posługuje się poprawnym stylistycznie i komunikatywnym językiem, udowodnił, że potrafi logicznie i przekonująco argumentować. Uważam, że praca mogła by ukazać się drukiem, oczywiście po niezbędnych uzupełnieniach i poprawkach. Publikacja ta może znaleźć odbiorców wśród naukowców, polityków, studentów czy też osób interesujących się problematyką rozwoju miast i samorządu terytorialnego.

Dlatego też stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Bartosza Bartoszewicza pt. *Idea smart city w polityce rozwoju miast* spełnia wszystkie wymogi określone dla rozpraw doktorskich w art. 187 ust 1-3 Ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz.U.2018 poz. 1668 z późn. zm.). Z tego też powodu wnoszę o przyjęcie przedłożonej mi do recenzji pracy i dopuszczenie doktoranta do kolejnych etapów w przewodzie doktorskim.

Dr hab. Łukasz Tomczak, prof. US